

УДК 343.134

ГУСАРЕВ Станіслав

доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник відділення організації наукової роботи здобувачів вищої освіти відділу організації наукової діяльності Національної академії внутрішніх справ

м. Київ, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8568-3362>

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАКОНОДАВСТВА
ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ**

Рец. на кн.: Волохов О. С. Ефективність законодавства та міжнародні стандарти правотворчості : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2025. 484 с.

Розв'язання проблем ефективності та якості законодавства є пріоритетним завданням сучасної юридичної науки. Слід констатувати, що будь-які правові реформи, що передбачають якісні зміни в державі, заздалегідь приречені на провал без забезпечення ефективності створеного під час їх реалізації законодавства, яка залежить, зокрема, і від використання міжнародних стандартів під час правотворчості. Тож монографія кандидата юридичних наук, докторанта Олексія Волохова «Ефективність законодавства та міжнародні стандарти правотворчості» є актуальною та присвячена проблематиці, пов'язаній із забезпеченням якісних реформ законодавства в Україні.

Вдалою видається концепція наукового дослідження, що зумовила його внутрішню побудову, зокрема поділ на п'ять узгоджених між собою розділів. У першому з них автор розглядає теоретичні питання ефективності законодавства з позиції історичного й системного підходу, пропонує авторські визначення досліджуваних понять і здійснює їх аналіз. Заслугує на увагу співвідношення ефективності та якості законодавства, які автор обґрунтовано вважає різними за змістом характеристиками законодавства. Цікавим видається аналіз зарубіжних досліджень питань ефективності законодавства. Наприкінці першого розділу увагу зосереджено на видах ефективності законодавства. Автор пропонує доповнити види ефективності законодавства за «критерієм можливості досягнення результату як ефективність передбачувана, тобто коли мети закону може бути досягнуто в процесі реалізації, та непередбачувана, коли мета закону є не досяжною за наявного стану розвитку суспільних відносин, економіки тощо». Такий розподіл є доволі актуаль-

ним, з огляду на значну кількість зареєстрованих законопроектів, ефективність яких передбачити неможливо, з огляду на їх невідповідність реальній ситуації в суспільстві.

Другий розділ присвячено проблемам забезпечення ефективності законодавства, зокрема критеріям та умовам ефективної дії законодавства, методам оцінювання ефективності законів. Автор зосередив увагу на критеріях оцінювання ефективності законодавства та запропонував власну методику такого оцінювання. Також висвітлено вкрай актуальне питання ознак та особливостей неефективних правових норм і неефективних законів. Привертають увагу ідеї автора щодо наявності законів з удаваною метою, яка полягає в декларуванні законодавством іншої, удаваної мети законопроекту, хоча реальна мета є іншою.

У третьому розділі здійснено глибокий системний аналіз зарубіжної практики формування законодавства, зокрема досліджено особливості законодавчого процесу розвинених держав Європи, виявлено їх переваги й досягнення. Актуальними є пропозиції автора щодо обмеження права законодавчої ініціативи народних депутатів, адже формальний підхід до реєстрації законопроектів Апаратом Верховної Ради України не стимулює суб'єктів законодавчої ініціативи працювати щодо створення якісного законодавства. Цікавими є ідеї автора щодо попередньої оцінки законопроектів, внесення змін до Регламенту Верховної Ради України тощо.

Четвертий розділ монографічної роботи зосереджено на аналізі міжнародних правових стандартів правотворчості та правозастосування.

Рекомендоване посилання:

Гусарев С. Забезпечення ефективності законодавства шляхом використання міжнародних стандартів : рец. на кн. Волохов О. С. «Ефективність законодавства та міжнародні стандарти правотворчості». *Наука і правоохорона*. 2025. № 3 (69). С. 196–197.

У ньому повно та всебічно відображено універсальні стандарти, сформовані ООН, МОП і МВФ, а також здійснено детальний аналіз європейських стандартів у сфері правотворчості та правозастосування. Цікавими є законодавчі пропозиції автора щодо посилання на висновки Венеційської комісії в законопроектах, розроблених на виконання рекомендацій цього міжнародного органу, а також щодо правового моніторингу законодавства для виявлення фактів його корупційності тощо.

Підбиваючи підсумки четвертого розділу, автор аргументовано акцентує на відмітних аспектах впливу міжнародних стандартів на правотворчу та правореалізаційну діяльність. Важливим вбачається виявлення чинників удосконалення українського правотворчого процесу, серед яких автор виокремлює вивчення та застосування міжнародного досвіду, дотримання рекомендацій передових практик і стандартів міжнародної спільноти для модернізації правотворчого процесу.

П'ятий розділ монографії стосується безпосередньо розвитку ефективного законодавства в Україні. Досліджено питання євроінтеграції та адаптації законодавства до права ЄС. Слушними є пропозиції щодо формування чіткої методології такої адаптації, адже посилання на важливість адаптації законодавства до права ЄС стало шаблоном, а імплементацію важливих положень права ЄС здійснюють вибірково та без належного контролю. Цікавою є авторська концепція оцінювання та підвищення ефективності законодавства, адже окремі її напрями реалізації можуть стати перспективними векторами подальших правових реформ. У цьому контексті заслуговують на увагу обрані автором напрями підвищення ефективності законодавства, які стосуються різних сфер правотворчості та правозастосування, однак влучно поєднані автором з огляду на запропоновану ним Концепцію.

Можна визнати безумовно прогресивним розгляд у роботі такої проблематики, як юридичне планування та прогнозування в правотворчості, нормативне закріплення правил нормотворчої техніки тощо. У сучасних

зарубіжних публікаціях поширеним є висвітлення проблем обґрунтування та виникнення правових ідей у законодавця. Деякі наукові розробки вже стосуються безпосередньо ефективності роботи законодавців та її впливу на розвиток законодавства.

Стилістика монографічного дослідження є науковою і творчою. Забезпечено логічне викладення матеріалу, а порушення будь-якого питання завершується формулюванням власних глибоких і нестандартних висновків.

Не можна оминати увагою кількість досліджених О. С. Волоховим джерел (понад 900), що позитивно позначилося на якості наукової праці та її результатах. Водночас автор вдається до коректної наукової дискусії з іншими науковцями, виокремлює переваги та цінні висновки наукових праць, а також стримано й обґрунтовано окреслює аспекти, які, на думку автора, потребують доопрацювання.

Тож є підстави для висновку, що монографія О. С. Волохова може бути схарактеризована як завершена, комплексна наукова робота, у якій закладено теоретичне підґрунття для розв'язання проблем підвищення ефективності законодавства. Міжнародні правові стандарти та зарубіжний досвід є тією ціннісною основою, яка може створити сприятливе середовище для здійснення ефективних правових реформ. Не викликає сумнівів, що робота буде корисною знавцям теорії держави та права, галузевого правознавства, студентам юридичних спеціальностей, а також суб'єктам правотворчості і правозастосування.

З огляду на викладене, а також важливість і практичне значення результатів здійсненого наукового дослідження, монографія Волохова Олексія Сергійовича «Ефективність законодавства та міжнародні стандарти правотворчості» відповідає вимогам до опублікованої монографії, що подається на здобуття наукового ступеня доктора наук, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 23 вересня 2019 року № 1220, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 8 жовтня 2019 року за № 1087/34058.

HUSARIEV Stanislav

Doctor of Law, Professor, Leading Researcher of the Department of Organization of Scientific Work of Higher Education Applicants of the Department of Organization of Scientific Activity of the National Academy of Internal Affairs

Kyiv, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8568-3362>

ENSURING THE EFFECTIVENESS OF LEGISLATION THROUGH THE USE OF INTERNATIONAL STANDARDS

Review of the book: Volokhov O.S. Effectiveness of Legislation and International Standards of Lawmaking: monograph. Kyiv: Yurinkom Inter, 2025. 484 p.